

Met Kritisch Bosbeheer naar Fontainebleau, een “bosbouwkundig” reisverslag

In het voorjaar van 1989 ging Peter Schütz mee met een vakreis van het reisbureau Wolftrail (in het spoor van de wolf) naar de bosreservaten van Fontainebleau. Dit reisbureau heeft een gespecialiseerde afdeling Vakreizen, een initiatief van de Stichting Kritisch Bosbeheer, die hiermee haar reizen en excursiepakket ondergebracht heeft bij dit reisbureau. Hieronder geeft hij zijn impressie van de reis weer.

Nu weet ik pas wat dood hout echt betekent voor Kritisch Bosbeheerders. Met name mijn Belgische reisgenoten krijgen er geen genoeg van. Vergeve zij hij of zij die denkt dat Kritisch Bosbeheerders (KBB'ers) helemaal niet in bos geïnteresseerd zijn maar alleen in kruipend gedierte (dat zich ook in de lucht verheft overigens) en dat voor zijn voortbestaan afhankelijk is van dikke oude stammen in het bos, liefst van eikehout, want dat blijft lang genoeg in goede staat om het vliegend hert in staat te stellen zich voort te planten.

Mijn reisgenoten, dertien in getal, zijn medewerkers van Staatsbosbeheer die de natuurbescherming hoog in het vaandel hebben (“de liefde voor de natuur gaat door de maag”, beaamt een van hen en dat kun je wel aan hem afzien), een bodemkundige die een fanatieke vogelaar blijkt te zijn misschien bij wijze van compensatie voor zijn werk ten behoeve van de landbouw, enkele beheerders, een dame

■ Bosbeeld Fontainebleau.

die tuin- en landschapsarchitectuur bedrijft vanuit de ecologische invalshoek en daarbij geen goed woord voor andere benaderingen heeft (maar ze heeft in ieder geval ook een aardige eigenschap, ze spreekt Frans) en twee Vlaamse Kritische Bosbeheerders, die ons Hollanders verrassen door getrouw aan de reputatie die Belgen hier hebben al zeer vroeg op de dag van hun eerste glas bier te nippen.

Onze reisbegeleider, meldt de excursiegids, is drs. J. F. M. (Han) Gorgels, bioloog. En voorzitter van de Stichting Kritisch Bosbeheer, maar dat staat er niet bij.

Mocht ik voor de reis – een laf vooroordeel, ik geef het toe – nog angst hebben dat dit een saaie reis wordt met gedreven natuurbeschermers, die zich boos maken om de flauwste zaken zoals B. F. M. Swart in het NBT van april 1989 dat deed en waarbij alle kwaad in de wereld wordt toegeschreven aan de zure regen, het gat in de

ozonlaag en het broeikas-effect, met Gorgels kan je tenminste lachen, dat blijkt al snel.

Hij is tevens de bestuurder van onze bus en vanachter het stuur maakt hij relativerende grappen over de natuur en blijkt een voor een kritisch bosbeheerder merkwaardig zwak te hebben voor middenbos. Dat heeft volgens zijn eigen zeggen met zijn Limburgse achtergrond te maken. Wanneer hij langs de weg een middenbos herkent draagt hij spontaan een rijtje plantesoorten voor die iets met middenbos te maken hebben: bleek bosvogeltje, mannetjesorchis, longkruid . . . Na een tijdje kunnen we het rijtje dromen.

Met de organisatie zit het deze reis niet mee. De eerste dag is ons begeleiding door onderzoekers, die vlak bij Fontainebleau in een biologisch station werken (het atelier vert) beloofd, maar de enige begeleiding is een meisje die iets met voorlichtingskunde heeft gedaan. Ze weet niets van bos, kent de bomen niet, laat staan dat ze weet wat

■ *Fontainebleau: beukenbos met nog enkele solitaire eiken en ook reeds dode beuken.*

voor onderzoek hier actueel ver-richt wordt.

Dat betekende veel wandelen door mooi bos met weinig verhaal.

Bos waarin bomen van alle leeftijden voorkomen wordt door KBB'ers als levendig beschouwd. Insekten en bijzondere planten, die dankzij het bos daar kunnen verblijven worden hoge-lijk gewaardeerd en beheer is eigen-lijk alleen interessant als het gaat om het beheer in het verleden. Beheer nu betekent liefst niets doen, en anders die maatregelen – dat is dan natuur-technisch bosbeheer – dat leidt tot de fase waarin niets meer hoeft te worden gedaan.

Door de afwezigheid van een begelei-dend verhaal zijn de wandelingen zeer geschikt om wat te discussiëren of te luisteren naar de opvattingen van de begeleider.

"Kritisch Bosbeheer", zegt hij, "heeft niet de pretentie zich met alle bos te willen bemoeien. Alleen met bos dat de doelstelling natuur heeft."

Dat is nieuws voor mij, maar zoals be-kend weet ik niet veel van KBB en mij is zelfs verweten dat ik er op uit zou zijn KBB belachelijk te maken.

Ik herinner Gorgels aan de doelstel-ling van KBB die je overal tegenkomt: het drastisch terugdringen van de hoge graad van de onnatuurlijkheid in een groot deel van de Nederlandse bossen en het bevorderen van het in-heimse karakter, waarbij menselijk in-grijpen uiteindelijk zo veel mogelijk achterwege wordt gelaten. Het over-blijvend kleine deel waar de onnatuur-lijkheid niet teruggedrongen hoeft te worden zijn kennelijk niet zoals ik dacht de echte natuurbeschermings-bossen maar de bossen waar hout ge-oogst mag blijven worden. Van KBB.

Discussiëren met KBB is niet uitge-breed praten over inhoudelijke zaken. Dat kan altijd nog, over een aantal din-gen word je het bovendien toch nooit eens en over andere dingen blijk je het al heel lang eens te zijn alleen, je sprak verschillende talen, waarin toevallig wel dezelfde woorden gebruikt wor-den.

■ *Fontainebleau, La Taille: veel dood hout op de grond.*

Discussiëren met KBB is vooral het af-stemmen van begrippen. In de dieven-taal van de gedragswetenschappers, er heerst een gigantische communi-catiegap tussen traditionele bosbe-heerders en KBB'ers.

Het verschil, om maar wat te noemen, tussen multifunctioneel bos en bos met het accent natuur, zoals dat in het Meerjarenplan Bosbouw geformuleerd is. Wat KBB betreft is dat een onzinnig onderscheid. Je kan in ieder bos recreëren en dus is ieder bos multi-functioneel.

Heeft KBB dan niet zoals andere na-tuurbeschermingsorganisaties die ik

ken de neiging om een hek om een stuk natuur te zetten om het tegen de mens te beschermen?

"Nee", is het antwoord en dat het niet zo best botert tussen sommige natuur-beschermingsorganisaties die ik ken en KBB is hiermee duidelijk gewor-den.

Of neem het begrip bos zelf. Ik heb me wel eens vrolijk gemaakt over iemands voorliefde in Molm voor een Baumfein-dige omgeving, maar in de ogen van KBB is de Haute Fagne ook een bos, maar dan in de boomloze fase. Dat bevordert de soepele communicatie

natuurlijk niet. Dat bedoel ik dus.

Het enige verschil wat KBB maakt is bos met accent natuur en bos met accent houtoogst (productie).

En er mag dus best bos met houtoogst zijn wat KBB betreft?

Dat mag, als dat bos maar niet in de weg komt van de grote gebieden die onderhevig zijn aan een regime van zelfregulatie want dat is waar KBB'ers echt naar streven volgens Gorgels. Geen gedoe met geïsoleerde natuurterreintjes met een hek er omheen, heidevelden die met veel moeite heidevelden moeten blijven, ons laatste Waddeneiland dat zo nodig door 's lands grootste kruidenier, pardon natuurbeschermingsorganisatie (mijn woorden, niet die van KBB) vastgelegd moet worden en ergerlijke vormen van dierenbescherming die niets met natuurbescherming te maken hebben zoals door Das en Boom. Als je Gorgels over andere natuurbeschermingsorganisaties hoort komt het begrip "verkrampden" onwillekeurig bij je op.

Wat KBB dan wel wil is vertellen hoe je in dat productiebos ook nog aardige dingen voor de natuur kunt doen en hij erkent dat dat hetgene is wat de traditionele bosbeheerders hem altijd heb-

ben horen zeggen en waarvan ze altijd de gordijnen ingingen.

De tweede dag begint goed. De Franse natuurbescherming zou ons meenemen naar La Tillaie, parel van het forêt de Fontainebleau, maar er is niemand. Foutje in de organisatie. Gorgels belooft vandaag zo goed en zo kwaad als dat zal gaan het verhaal te houden, met excuses, en om ons toch het gevoel te geven dat we in het buitenland zijn zal hij het verhaal in plat Maastreechs houden.

Dan horen we eventuele onzin ook niet, denk ik, maar ik krijg niet de kans om deze stelling te toetsen want hij houdt zich niet aan zijn woord. Verstandig van hem.

Hier zien we waar we eigenlijk voor gekomen zijn. La Tillaie is nu, in tegenstelling tot wat je zou denken als je afgaat op de naam, niet meer lindenbos, zelfs niet een eikenbos, maar een beukenbos. Deels een zuiver beukenbos, deels een beukenbos met oude alleenstaande eiken, die hier voorlopig geen nazaten zullen hebben.

KBB zegt van dit bos: "Door de grote overeenkomst met de groeiplaatsomstandigheden in Nederland bieden de biologische reservaten bij Fontainebleau voor ons een unieke gelegenheid om inzicht te verkrijgen in de spontane bosontwikkeling, het belang van dood hout in het bos en dergelijke. Wil men een beukenbos met een productiegerichte inrichting (let op deze formulering, PS) omvormen tot een meer natuurlijk beukenbos, dan kan men op plaatsen waar het Fago-Quercetum of het Melkico-Fagetum de potentieel natuurlijke vegetatie is het omvormingsbeheer afstemmen op de structuur en de dynamiek van het bos in La Tillaie als referentiekader.

Het omvormingsbeheer dient dus gericht te zijn op het maken van kleine open plekken waardoor een meer kleinschalige afwisseling in structuren ontstaat.

Ook voor het bosbouwkundig beheer (hiermee bedoelen ze bij KBB bos met accent houtoogst, productie waar je ook nog wat van hen kan leren, als je dat wil, PS) is La Tillaie interessant als

referentiekader, wanneer men wil overschakelen op meer natuurvriendelijke produktiemethoden door gebruik te maken van kleinschaliger teeltsystemen zoals uitkap en groepenkap."

Over wat natuurvriendelijk nu precies is kan je natuurlijk oeverloos discussiëren. Dat doen we dus niet. Ik maak hopelijk wat mooie foto's die ik kan gebruiken bij de voorlichting over bosontwikkeling van bos na heide. Het regent een beetje en dat geeft altijd zo'n mooi zacht contrast.

Het onderzoek van Henk Koop, die hier ook vele voetstappen heeft liggen, komt ter sprake en Gorgels blijkt zich flink te ergeren aan de uitspraak van Koop dat 40 ha voldoende zou zijn voor het zelfregulerend vermogen van een terrein.

"Dat is mooi", zegt Gorgels met enige minachting, "als je cultuurmonumentenjes wil bewaren, niet als je serieus aan natuurbescherming wil doen." Die 40 ha heeft hem een flinke frustratie opgeleverd (zijn eigen woorden).

De derde dag zijn we te gast bij het Office National des Forêts (ONF), het Franse Staatsbosbeheer. Voor het eerst een echte gids die weet waar het om gaat, wat nog niet wil zeggen dat de communicatie soepel verloopt.

Hier komen we in aanraking met de notie van monofunctionaliteit en in gedachten moet ik KBB gelijk geven. Het eikenbos wat we bezoeken is volgens het ONF alleen bestemd voor de recreatie maar ze hebben wel met behulp van vliegtuigen de groene eikebladroller bestreden door er de bacil Thuringii over te spuiten.

Om dat nog eens extra te bevestigen lopen we binnen de kortste keren tegen een kaalslag aan. Kaalslagen zijn KBB een gruwel, of de beplanting daarna nu geslaagd is of niet (in de ogen van KBB overigens een onmogelijkheid), dat weten we allemaal. Daarmee is voor KBB bewezen dat ze er wel degelijk ook een productie-doelstelling hebben en voor mij staat vast wat ik al lang wist: of je het wilt of niet, een bos produceert hout.